

תקצירים

ברוך קהת

מנחת הביכורים וקרבן העומר

בעקבות תיאור חז"ל את הקרבת העומר זיהו רוב המפרשים המסורתיים את מנחת הביכורים (ויקרא ב') עם קרבן העומר (שם כ"ג). על פי זה נתפרש המונח 'עומר' כמידת נפח – עשירית האיפה. במאמר מוצגים הקשיים בדרך זו, ובעקבותיהם מוצע ללכת בדרכו של ראב"ע, שעל פיה מנחת הביכורים היא מנחת נדבה של היחיד, ובדרכם של המפרשים שהעומר הוא אלומת שיבולים. על פי ביאור זה בפשוטו של מקרא, מנחת הביכורים וקרבן העומר הם שני קרבנות נפרדים. התורה שבעל פה היא שקבעה שיש לשלבם ולהקריב את קרבן העומר כמנחת ביכורים, ובכך לזכות את כלל ישראל בביטוי המיוחד של מנחה זו. מהלך זה מבהיר גם את הקשר בין קרבן העומר וקרבן שתי הלחם: בראשית הקציר יש להניף לפני ה' אלומת שיבולים, שהיא התוצר הגולמי של התבואה, ובשיאו של הקציר יש להניף לפני ה' את המוצר המוגמר של התהליך – לחם החיטים האפוי חמץ.

ברוך אלסטר

מעגל לימוד התורה: למידה, דקלום ושינון בספר דברים

בספר דברים מוזכרים עניינים רבים שכל בן ישראל חייב ללמוד, לשנן או לדקלם. מיקומן של הפרשיות העוסקות בכך מצביע על חשיבות הנושא בספר. מאמר זה מנסה לקשר בין עניינים אלה ולבנות מערכת מקיפה המתארת את גישתו הכללית של הספר ללימוד. לדעת המחבר, בספר דברים מופיעים שני סוגי תוכן שיש ללמוד: פרטי המצוות והמוטיבציה לקיומן. הלימוד על שני סוגיו אמור להביא לקיום המצוות, שהוא תנאי לקבלת ברכת ה' בארץ. מאחר שהברכה החקלאית צריכה להתחדש בכל שנה ושנה, הספר מציע מנגנונים שונים כדי להבטיח את התמדת הלימוד, ובעקבותיה התמדת ברכת ה' בארץ.

בעז שפיגל

מדוע לא הוזכר ה'רן בנאומו האחרון של יהושע? – ה'רן בראי הספרות הרבנית

בנאומו האחרון פנה יהושע אל העם ואמר: "בְּעֶבֶר הַנְּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מְעוֹלָם תִּרְחַח אָבִי אֲבִיכֶם וְאָבִי נְחֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (יהושע כ"ד, ב). מאמר זה דן בשאלה מדוע התעלם יהושע מן העובדה שתרחה היה גם אבי ה'רן. בחלקו הראשון של המאמר שאלה זו מוצגת בהרחבה ומקבלת חיזוק ממקורות מקראיים ותלמודיים המלמדים כי לה'רן היה חלק של ממש בתולדות ישראל. בחלקו

השני של המאמר המחבר מציג שתי חטיבות של תשובות לשאלה זו. תחילה הוא סוקר את התשובות המופיעות בפירוש בספרות הראשונים והאחרונים, תוך שהוא מחלק אותן לשלוש קבוצות ומרחיב בהן ובפרטיהן. בהמשך הוא מצביע על שלוש תשובות נוספות שאפשר להעלות מפירושי הראשונים, אף שלא התייחסו בפירוש לשאלה זו. מתוך כלל הדיונים והתשובות במאמר עולות הבנות שונות בפסוק הנידון כאן מספר יהושע, ובעיקר מוארת דמותו של הרן ומתבררים פרטים רבים בנוגע לייחוסו, לקורותיו ולצאצאיו.

אפרים בצלאל הלבני

הרב מרדכי ברויאר, מהדיר המקרא: שאלות אחדות

הרב מרדכי ברויאר ההדיר את נוסח המקרא על פי המסירות הטברניות המדויקות. את שיטתו בקביעת נוסח המסורה הסביר בהרחבה בספרו **כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא**. אולם ישנן שאלות אחדות על שיטתו שאין להן פתרון בכתביו. שאלה ראשונה נוגעת לנוסח המיעוט של כתבי היד. הרב ברויאר הכריע בהתאם לנוסח של רוב המסירות. את נוסח המיעוט הוא מכנה לפעמים 'טעות', אך לעתים הוא סבור שיש כאן מסורה חלופית. וזאת אף על פי שהוא מדגיש שקיים 'נוסח המסורה', זאת אומרת נוסח אחד בלבד שיצא מידי הטברנים. שאלה שנייה נוגעת למעמדו של כתר ארם צובה. הרב ברויאר כותב שכתב יד זה "מייצג את נוסח המקרא על פי המסורה", אך הוא עצמו מודה שיש בו טעויות. שאלה שלישית נוגעת להכרעה במקום שאין רוב לצד נוסח אחד. הרב ברויאר אינו כותב בפירוש כיצד לנהוג במקרה כזה.

נקודות אלה בשיטת המחבר טעונות הבהרה, וייתכן שלאור הבהרות אלה יש מקום לשנות את הכרעותיו בפסוקים אחדים, אבל השיטה שלו בכללותה – "בדיקת המסירות והמסורות" – בעינה עומדת.

עזרא שבט

קטע מתוך פירוש קדמון לתרי עשר

בתוך כריכה שכבר הניבה כמה מאוצרות הספרות של קדמוני אירופה נמצאו זוג דפים שבהם שרידים של פירוש קדום לתרי עשר: דף אחד מהפירוש למיכה ד'-ה' ודף קטוע מהפירוש לעמוס ז'. שרידים אלו מתפרסמים כאן לראשונה בתוספת מבוא קצר. הפרשן מתמקד בביאור פשטי המקראות ונוהג לארוג את פירושו עם מילות הטקסט המקראי. פירושו נראה מקורי הן מצד סגנונו הן מצד תוכנו, והדבר עשוי להעיד על קדמותו של הפרשן. לצורך הפרשנות המילולית נעזר הפרשן בלשון חז"ל ובמדרשיהם, בתרגום הארמי ובעיקר בהקבלה למקראות אחרים.

איילת סיידלר

משורר ופרשן – היבטים ספרותיים בפירושו של רבי אברהם אבן עזרא לתהילים

רבי אברהם אבן עזרא (ראב"ע) כתב ספרים רבים בתחומי דעת רבים ומגוונים ונמנה עם גדולי המשוררים בספרד. עם זאת, למעט דיונים אחדים הקשורים במשקל השירה המופיעים בספר **צחות** שכתב ובפירושו לקהלת (ה', א), לא כתב ראב"ע ספר העוסק באמצעים הספרותיים המאפיינים את השירה בכלל ואת השירה המקראית בפרט. במידה רבה ניתן לומר שכישוריו של ראב"ע כמשורר אינם באים לידי ביטוי בפירושו. מאמר זה מתייחס לפירושי ראב"ע לתהילים ומראה כיצד ראב"ע משתמש במונחים 'כנגד' ו'הפך' על מנת להצביע על זיקות לשוניות בין מילים המופיעות במזמור. מפירושו עולה כי הוא רואה בזיקות אלו אמצעי ספרותי המקשר בין חלקיו השונים של המזמור ומביא לידי ביטוי תכנים ומסרים המצויים בו.

עמוס פריש

פרק נוסף במשנת נחמה: המילה המנחה

מטרת המאמר היא לגבש מתוך כתביה השונים של נחמה ליבוביץ את תפיסתה בנושא המילה המנחה בתנ"ך. בחלק הראשון של המאמר מוצגים שלושה קטעים שבהם הציגה נחמה את עיקרי תפיסתה בנושא, ומובא הרקע התיאורטי להערכת המילה המנחה כרכיב משמעותי בהבנת התנ"ך.

בחלקו השני של המאמר נבחנות עשרים וחמש דוגמות, המוצגות בסדר ענייני תוך חלוקה לשלוש קבוצות על פי האופן שבו המילים המנחות מופיעות במקרא: 'המילה המנחה התדירה', 'הנדירה' ו'המורכבת'.

המאמר נחתם בפירוט המסקנות, ובסופן מוטעם כי נחמה לא חידשה את המושג 'מילה מנחה' ואף לא את רוב הדוגמות, ובכל זאת היא השכילה להשתמש במילה המנחה כאמצעי חשוב להגשמת דרך הלימוד שלה בתנ"ך.